

A világ történészeinek bécsi találkozója

Egy hét zsúfolt programja, annyi megbeszélés és megannyi ismerkedés után a XII. Nemzetközi Történeti Kongresszus résztvevője egészében meglegedve gondolhat az augusztus 29. és szeptember 5. között lezajlott nagyszabású nemzetközi találkozóra: a szakemberek gondolatcseréjén, a lezajlott viták tudományos hasznán túlmenően nagyszerűen jártul hozzá a különböző felfogású kutatók kollégialis légkörű együttműködéséhez, egymás álláspontjának megismeréséhez. Talán túlzásnak tűnik, de a legtöbb külföldi ismerősöm nem a lefolyt vitákat, hanem a barátokkal való találkozás és az új barátok szerzésének lehetőségét hangsúlyozta, amikor a kongresszus jelentőségéről volt szó, beszéd közben.

Eszmébörze a folyosón

Valóban nem egy nemzetközi hírű kutatót lehetett látni, amint a vitát ott-hagyva kiment a folyosókra, ahol valóságos eszmébörze folyt. A bécsi rendezés megfelelt a kívánalmaknak, az egyetem adminisztrációja pontosan működött. A miniszteri és a polgármesteri fogadás kifejezte azt a megtiszteltetést, aminek az osztrák állam és a főváros a rendezési jogot felfogta. Az egyes delegációknak lehetőséget adtak tudományos dokumentációjuk, az egyes kiadók pedig legújabb kiadványaik bemutatására. Sajnálatos, hogy a bolgár, jugoszláv, NDK-beli és román tárlók mellett nem lehetett látni a magyar történészek munkásságát illusztráló kiállítási asztalt. Sőt, a kongresszus tiszteletére publikált tanulmánykötetünkben sem tudtunk annyit adni, amennyit az érdeklődés és eredményeink tisztelete által ösztönzött külföldiek, főleg a nyugatiak kértek. Jellemző erre az érdeklődésre, hogy még mielőtt Bécsbe érkeztem, már Párizsban megrendelést kaptam egy argentin vezető professzortól, hogy állítsak össze egy tanulmánykötetet azokról az új eljárásokról, amelyeket a magyar történettudomány a különböző korszakokra alkalmazott az elmúlt évtizedben a gazdaságtörténet terén.

Négy téma

A viták és témák négy csoportra oszlottak: „nagy témák”, „kontinensek története”, a különböző történet-szervezetek és Kommissziók témái, valamint a módszertani viták. A napoként 9-10 teremben folyó vitákat esténként speciális tárgyú előadások egészítették ki, és volt egy kollokvium az ellenállás történeti problémáiról, egy másik Robespierre-ről. Az egyes előadások szövegét a résztvevők előre megkapták, a vita rendszerint kész szöveg alapján indult meg. E kongresszusra az volt a jellemző, hogy vagy a jó előadás gyakorlati ösztönző hatást a vitára (ez volt a kivétel), vagy a vitaanyag elégtelensége és igénytelensége tüzelte fel a résztvevőket (ez volt az esetek többsége). Sokan érintettek általános kérdéseket, és gyakran fordult az érdeklődés bizonyos alapelvek és alapvető kategóriák (osztály, nemzet, nemzetállás stb.) felé. Az ókortól napjainkig, Európától Amerikáig, a gazdaságtörténettől az eszmék történetéig rendkívül széles skálán csaptak össze a különböző nézetek. A viták világosan mutatták a leszűrt és megfelelően árnyalt marxista felfogás vonzó erejét.

Miért csak magyarul?

Rendkívül megerősödött annak a haladó nyugati történetírói tábornak a helyzete és befolyása, amely a marxizmust a fejlődés természetes terméként felfogva, maga is használja annak fegyvertárát vagy

egy-egy fegyverét. Mindez főleg a gazdaságtörténeti kutatások terén figyelhető meg, ahol különösen egyes francia kutatók részéről a politikai és kulturális történetet lebecsülő álláspont is megfigyelhető. Amikor a marxista felfogásra kíváncsi nyugatiakkal beszélgettem, nemegyszer felmerült bennem az a gondolat, hogy nem bűn-e, amikor egyes fontosabb témáról mi magyar történészek csak magyarul írunk, és így elzárjuk ezeket az érdeklődés egészséges hullámától? Ha annak idején Metternich elkeseredetten azt állapította meg a forradalmi események láttán, hogy „totus mundus stultus” (az egész világ oktalankodik), mi most joggal szögezhetjük le, hogy „totus mundus marxista”, az egész világ marxizál, sokszor még azok is, akik a marxizmust támadják. Ilyen nyílt támadás csak az „evolúció és revolúció a világtörténelemben” című historiográfiai vitán volt megfigyelhető, és nem zárult sikerrel. A szeptemberi delegátusok részéről Mérei Gyula professzor világitott rá azokra az összefüggésekre, amelyek az imperialista törekvések szolgálatában álló, nemzetekfelettséget propagáló nyugati irányzatokat meghatározzák.

Országok és kategóriák

Minden megfigyelő mást vesz észre és hangsúlyoz egy ilyen nagy és bonyolult találkozó problémáiból és vonásaiból. Magam mint egyetemes történész, kénytelen voltam minden vitán azt konstatálni, hogy a felszólalók csak a saját országuk, illetve történelmi keretük problémáit értik jól, és amint általánosításra kerül sor, ezeken keresztül vizsgálják más országok és kontinensek fejlődését. Így volt ez például a parasztságtörténeti vitán, ahol a referátum készítői ugyan Európa parasztságának demográfiai mozgástörvényeit kívánták bemutatni, de ez a kísérlet Franciaországra és néhány hasonló fejlődésű nyugati országra korlátozódott. A latin-amerikai kutatók hívták fel a figyelmet más vitákra arra, hogy mennyire nem lehet egyes európai kategóriákat minden megfontolás nélkül alkalmazni Latin-Amerika történetében. Általában azt kellett látnom, hogy az Európán kívüli történészek közül, a japánokat leszámítva, messze kiemelkedtek a latin-amerikaiak kérdésközeivel szembeni érdeklődésével és igényességével. Ők nagyon jól ismerik az európai megfogalmazásokat, és azt is tudják, hogy hol kell ezeket módosítani. Érdeklődésük Közép- és Kelet-Európa iránt azért nagy, mert a mi fejlődésünk menetét és törvényszerűségeit közelebb érzik magukhoz, mint a fejlett tőkés országokét. Ezt tekintetbe véve, magam is a magyar történet és történetírás egyes tanulságait érintettem felszólalásomban.

Nemzetközi jelleget!

A dél-amerikai és a kelet-európai történészek jó összműködésének egyik jele volt az a megbeszélés, amelyet 7 ország, köztük 4 szocialista ország Latin-Amerikával foglalkozó marxista történészei folytattak le a kubai követ-ség épületében. Határozat született egy tájékoztató központ felállítására és egy konferencia összehívására, amely a legalapvetőbb folyamatok és fogalmak precíz zirozását és a teljes összehangolást célozza. A kezdeményező nem európai volt, hanem a venezuelai küldött. Egy szűkebb megbeszélésen szóba került az a furcsa jelenség, hogy a vezető nemzetközi történész szervezetekben az Európán kívüliek alig kaptak képviselést. A

részvevők összetétele is az európaiak túlnyomó többségére és hegemoniájára utalt. Latin-Amerikából nem voltak többek 15-nél. Van tehát tennivaló az Európa-centrizmus felszámolása és az igazi nemzetközi jelleg kialakítása terén.

Minden delegátus érezhette, hogy az igények nagyon megnöttek az olyan nemzetközi tudományos rendezvények iránt, amelyek a világban beállott változásokat tárgykörükönél fogva tükrözik. Az a felelősségérzet, amely a vitatkozók egyik legfőbb sajátja volt, utalt arra a fokozódó felismerésre, hogy az objektív törvényekben megismert történelem nem pusztá agyjáték, hanem a többi alaptudományokhoz hasonlóan a jelen és jövő alakításának egyik legfőbb tényezője.

DR. WITTMAN TIBOR egyetemi tanár

József Attila versei Kubában

Szegeden járt első kubai műfordítója: F. Jamis

Két napig — tegnap és tegnapielőtt — Szegeden és környékén járt a Kulturális Kapcsolatok Intézetének vendégeként hazánkban tartózkodó Fayad Jamis, a Kubai Írószövetség titkára, az UNION című folyóirat főszerkesztője. A neves kubai költő és műfordító — akit Latin-Amerika minden országában a modern kubai irodalom egyik legjelentősebb reprezentánsaként tartanak számon — József Attila és Radnóti Miklós műveinek első kubai fordítója.

Simor András költő és dr. Péter László irodalomtörténész kalauzolásával felkereste Kiszombort és Makót, József Attila gyermek- és ifjúkori tartózkodási helyeit, megtekintette a szegedi Móra Ferenc Múzeum és a József Attila Tudományegyetem kiállításait, illetve relikviáit, járt József Attila Brüsszeli körúti volt szállásán, majd baráti beszélgetést folytatott a Tiszatáj szerkesztőségének tagjaival.

Hatvan József Attila-vers

A Dél-Magyarország munkatársának a következőket

mondotta találkozásáról József Attila költészetével:

— Elsőzben francia, majd olasz nyelvre fordított József Attila-versekhez jutottam hozzá, Horányi Mátyás, Kubában járt irodalomtörténész, valamint Görög Erzsébet, a havannai magyar követség munkatársa közvetítésével. A költemények szemlélete, hangvétele lenyűgözött, költői kvalitása nagy hatással volt rám, s miután Horányi Mátyás, majd Simor András segítségével nyersfordításokhoz jutottam, előbb József Attila Nem én kiáltok, Szegény ember balladája, Altató, Egy spanyol földmunkás sirverse, Tiszta szívvel, Favágó és Szocialisták című verseit fordítottam le, s adattam ki Kubában egy apró kötetben, majd a nagy magyar szocialista költő hetven versének fordításával is elkészültem. Utóbbiakat a magyar Corvina Könyvkiadó kiadásában ismerhetik majd

meg a kubai olvasók a következő év elején.

Radnóti is...

Fayad Jamis — Simor András nyersfordításai révén — Radnóti Miklós több versét is megismerhette s ezek átültetése legközelebbi tervei közé tartozik. Egyébként őt saját verseskötet szerzője, s páratlan sikert aratott 1954-ben megjelent Szemöldök és por című kötetével. Sokoldalú, különlegesen nagy munkabírási művészszer: két, már említett s jelentős funkciója mellett — mint festőművész — a havannai Nemzeti Festőiskolának is tanára. Az UNION című, negyedikévenként 250 nagyméretű oldalon megjelenő folyóirat egyik legközelebbi számát — mintegy 150 oldalnyi terjedelemben — a mai magyar költészet és prózairás kiemelkedő alkotásaival szándékozik megtölteni.

A kubai költőkről

A Tiszatáj szerkesztősége tagjaival folytatott baráti eszmecserén sok szó esett a mai kubai költészet arculatának jellegzetességeiről, a sematizmus problémájáról, a mai kubai költőnemzedék „derékhad”-ának szemléleti és alkotómódszerbeli sajátosságairól, s a „hallgató” kubai írók kérdéséről.

— A kubai írók 98 százaléka a forradalmat követően hazájában maradt — jelentette ki Fayad Jamis. — Valamennyien nagy kedvvel alkotnak, s „hallgató” író mindössze kettő akad a jelentékenyebbek közül; utóbb azok is jelentkeztek kézirataikkal szerkesztőségünkben.

— Milyen élményekkel távozik Szegedről?

— Summázóan csak annyit jegyeznek meg: József Attiláról Szegeden többet tudtam meg két nap alatt, mint Budapesten 10 nap alatt... A szegedi folyóirat szerkesztőivel a kapcsolatot a jövőben szeretném elmélyíteni. Az európai szocialista országok irodalma iránti vonzalmam ezzel a látogatással tovább erősödött.

Dér Endre

Válaszol az illetékes

Ha többen kérik, megvalósul

Lapunk augusztus 24. számának Olvasóink írák rovatában Kapunyítás az iskolában címmel levelet közzöltünk Pusztai Györgyné aláírásával. Erre érkezett válasz a Mérei utcai Iskolatanácsól:

„Az általános iskolákban reggel 8 órakor kezdődik a tanítás. A kapukat fél órával előbb nyitjuk, mivel a nevelőtestület részéről a felügyeletetől az időponttól tudjuk biztosítani. A nevelőknek is megszabott munkaidejük van, a korábbi kapunyítás szükségessége ténny egy vagy esetleg több nevelő túlóráztatását. Ez természetesen külön bérilapot igényelne, ami nem áll rendelkezésünkre.

A múlt tanévben mindössze egy szülő kérte a korábbi kapunyitást. Ha a most kezdődött tanévben több ilyen indokolt kérés lenne, akkor a Rendtartás lehetőséget ad arra, hogy a napközis tanulók számára az ügyeletet megszervezzük. Felügyelet nélkül nem tartózkodhat gyermek az iskolában.”

A kozmosz vírusai

Karanténbe kell-e helyezni a Holdról visszatéró űrhajósokat? Joshua Lederbergs Nobel-díjas professzor ezt az elővigyázatossági rendszabályt javasolja. Az eddigi kutatások alapján feltehetőnek tartják ugyanis, hogy az élet a Holdon mikroorganizmusok formájában található. A megfertőzött űrhajósok esetleg borzalmas járványokat terjeszthetnek el a Földön, amelyek ellen nem áll módunkban harcolni. Nemcsak az utasokat, de a járműveket is szigorú zárlat alá kellene venni.

Fegyverforgatás

— a napi munka előtt

Kora reggeltől a szegedi munkásörök fegyvereinek roportásától hangos a makói lőtér. A gyakorlatvezető Babinszki László századparancsnok szinte szünet nélkül vezényel.

— Négy-három, öt-kettő, négy-négy, három-kettő, öt-három és három-négy.

— Ezzel a találattal elégedettek lehetünk — mondogatják a ruhagyári raj tagjai.

A négy-hármas találat Triesz Jakab nyugdíjasé, a munkásörök alapító tagjaé. Elsőnek Fülöp József parancsnokhelyettes gratulál neki.

A rajt helyét újabb lövészek veszik át, akik pár kilométerrel arrább már túlestek a kézigránát-dobáson. A tűző nap ellenére senkin sem látszik fáradtság. Dél körül jár az idő. A zárt ruházatban, a négy-öttilos csizmában pedig könnyen elpilled az ember, különösen az, aki hajnali fél 4 vagy 4 órakor kelt, mert messze lakik a várostól. Délután 2-kor pedig munkába áll este 10-ig. Az áldozatos, kemény helytállás, az önként vállalt fegyelem azonban edzetté teszi őket.

— Vannak nekünk lányaink is — mutat egy éppen pihenő csoportra Arany János, a Csongrád megyei munkásörök kiképzési helyettes vezetője.

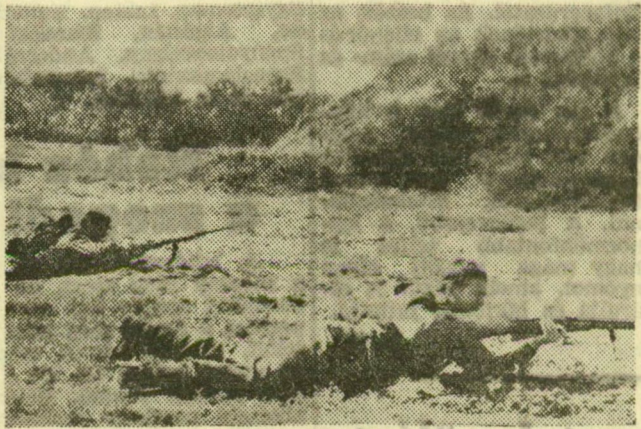
A konzervgyárból Kovács Ilona és Rehák Mária, a cipőipari ktsz-tól pedig Történi Jenőné mutatkozik be katonásan. Pihenésük perze csak látszólagos, mert az enyhét adó lombos fák alatt elméleti foglalkozáson vesznek részt.

Az utolsó raj lövésével hirtelen elcsendesül a táj, s az előálló gépkocsikon helyet foglalnak a munkásörök. Délután ki-ki megy az üzemébe, ahol a munkatársak kezét szorítanak azokkal, akik kora hajnalban nehéz fegyverforgatáson vettek részt.

L. F.

Munkában a híradósok

A lőtérén

(Liebmann B. felv.)

Fegyvertisztítás